

บทที่ 4

แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี หมู่ที่ 3 ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี หมู่ที่ 3 ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ในการวิจัยระยะที่ 1 ทำให้ทราบพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและความจำเป็นต้องพัฒนา ทราบความต้องการการพัฒนา และนำมาเป็นกรอบในการแสวงหาแนวทางและวิธีการในการพัฒนา การวิจัยระยะที่ 2 โดยแบ่งหัวข้อการศึกษา ดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. แนวทางและวิธีการการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี
5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น
6. ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี

คำถามการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 2 เพื่อตอบคำถามการวิจัย 2 คำถาม คือ

1. แนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี คืออะไร
2. ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี คืออะไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยระยะที่ 2 นี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประการ คือ

1. เพื่อแสวงหาแนวทาง และวิธีการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 2 (R2) เป็นขั้นตอนที่นำผลการศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 (R1) ซึ่งประชากรเป้าหมายหลัก คือ เกษตรกรที่มีอาชีพรับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันพิจารณาจัดลำดับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เพื่อเป็นข้อมูลในการแสวงหาแนวทางและวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงในการพัฒนาและกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กรอบการวิจัย

การแสวงหาแนวทางและวิธีการในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชครั้งนี้ใช้ผลการศึกษาในระยะที่ 1 (R1) คือ สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของผู้รับจ้างฉีดพ่น เป็นข้อมูลพื้นฐาน โดยอาศัยกรอบการวิจัย ดังนี้

- 1.1 พฤติกรรมการผสม และการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช
- 1.2 พฤติกรรมการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช
- 1.3 พฤติกรรมการดูแลอุปกรณ์การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

2. ประชากรในการวิจัย

2.1 ตัวแทนเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 6 คน

2.2 ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม) เจ้าหน้าที่เกษตรจากศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับตำบล จำนวน 5 คน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคและวิธีการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการประชุมกลุ่ม (focus group discussion) ในการวิจัยซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยตนเอง และมีผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ประสานงาน

3.2 จัดประชุมกลุ่ม วันที่ 25 พฤศจิกายน 2548 เวลา 17.00 – 19.00 น ณ ลานวัดบ้านโปร่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโปร่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และแสวงหาแนวทางหรือวิธีการที่จะนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว จำนวน 6 คน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. อาสาสมัครสาธารณสุข เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 5 คน

ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม

1. แนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม
2. นำเสนอข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาพฤติกรรม การป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ได้จากการศึกษาระยะที่ 1
3. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนา พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มเติม
4. จัดลำดับประเด็นที่ต้องการพัฒนา
5. วิเคราะห์และอภิปรายถึงแนวทางและวิธีการที่จะนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรม การป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี หมู่ที่ 3 บ้านโปร่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
6. ร่วมกันพิจารณาแนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตราย จากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี หมู่ที่ 3 บ้านโปร่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
7. ร่วมกันกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกัน อันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโปร่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูล แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แบบสร้างข้อสรุปตามกรอบการวิจัย

แนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมี กำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี

จากการวิจัยในระยะที่ 1 และการสนทนากลุ่มเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเกษตรกร ได้ทราบพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ปัญหาและความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช รวมถึงแนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3 ประการ ได้แก่ 1) ให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องพิษ และอันตรายของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 2) ให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น เพื่อช่วยเหลือดูแลกันเองและกำกับติดตามการป้องกันตนเอง 3) ให้มีการเฝ้าระวังสุขภาพ โดยวิธีการเจาะเลือดตรวจเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส ช่วงก่อนและหลังฉีดพ่น ซึ่งสามารถกำหนดแนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ดังนี้

ตาราง 7 แนวทางวิธีการและกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น

แนวทางและวิธีการการพัฒนาพฤติกรรม	กิจกรรมการพัฒนา
การป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	
1.การให้ความรู้และเพิ่มความตระหนักเรื่องพิษภัยของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและเพิ่มความตระหนักเรื่องการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	1.จัดให้ความรู้และยกตัวอย่างให้เกิดความตระหนักเรื่องพิษภัยของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยการบรรยาย ประกอบภาพของผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่

ตาราง 7 (ต่อ)

แนวทางและวิธีการการพัฒนาพฤติกรรม การป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	กิจกรรมการพัฒนา
	2. แจกเอกสารให้ความรู้เรื่องพิษภัยของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3. แจกสมุดประจำตัวเกษตรกรเพื่อเป็นคู่มือเสริมความรู้ในการปฏิบัติตัว และเพื่อลงข้อมูลการเจ็บป่วยและข้อมูลผลการเจาะเลือด
2. รวมกลุ่มเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นในพื้นที่เพื่อช่วยเหลือดูแลกันเองในเรื่องการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	4. จัดให้มีกลุ่มเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น มีโครงสร้างกลุ่ม และมีหัวหน้ากลุ่มย่อยเพื่อดูแลสร้างความตระหนักในเรื่องการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช
3. เฝ้าระวังด้านสุขภาพโดยการเจาะเลือดตรวจเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นก่อนและหลังของช่วงฤดูฉีดพ่น	5. เฝ้าระวังด้านสุขภาพของเกษตรกร ผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีโดยการเจาะเลือดตรวจเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบลก่อนฤดูและหลังฤดูฉีดพ่นปีละ 2 ครั้ง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชได้ร่วมกันเสนอแนวทางและวิธีการอย่างเป็นรูปธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชไว้ในหลายลักษณะ เมื่อวิเคราะห์โดยใช้องค์ประกอบของพฤติกรรมสุขภาพ จะพบว่าแนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช กำหนดเป็น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (participation) และแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) โดยมีรายละเอียดของยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. เพิ่มพูนความรู้ ในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ได้แก่ จัดเวทีชุมชนให้ความรู้ และปรับเปลี่ยนความคิดโดยการบรรยายของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งแจกเอกสารให้ความรู้เรื่องพิษภัย และการป้องกันอันตรายของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ย้ำเตือนเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงพิษภัยของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

2. การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยการจัดตั้งกลุ่มผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในนาข้าวเพื่อช่วยเหลือ ดูแลตนเองและป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยให้กลุ่มกระตุ้นและติดตามประเมินผลรวมทั้งจัดให้มีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง

3. การเฝ้าระวังสุขภาพโดยการเจาะเลือดเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นตรวจหาเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส จำนวน 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงก่อนฤดูรับจ้างฉีดพ่น และช่วงหลังฤดูรับจ้างฉีดพ่น เพื่อเปรียบเทียบผลการเจาะเลือดกับพฤติกรรมการพัฒนาการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นได้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชขึ้นจริงที่ประชุมกลุ่ม จึงได้ร่วมกันพิจารณากำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จ (key performance indicator:KPI) ดังนี้

1. เพิ่มพูนความรู้ ประเด็นแห่งความสำเร็จจากคะแนนการประเมินความรู้หลังการอบรมให้ความรู้ดีกว่าก่อนการอบรม

2. การจัดตั้งกลุ่มผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว จำนวน 1 กลุ่ม มีสมาชิกจำนวน 16 คน ร้อยละ 100 ของผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี

3. พฤติกรรมพัฒนา โดย

3.1 การผสม และการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ต้องพัฒนาการผสมสารเคมีให้มีการใช้สารเคมีจำนวนน้อยชนิด

3.2 การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ต้องพัฒนาการฉีดพ่นสารเคมีต้องมีการป้องกันตนเอง โดยการใส่อุปกรณ์ปิดปาก จมูก ใส่ถุงมือ ใส่รองเท้าบูทหรือรองเท้ายางทุกครั้ง

3.3 การดูแลอุปกรณ์การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ต้องพัฒนาการดูแล อุปกรณ์ซ่อมอุปกรณ์ โดยไม่ใช้ปากเป่า

4. การเฝ้าระวังโดยการเจาะเลือดเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นตรวจหาเอนไซม์โคลินเอสเตอเรส จำนวน 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงก่อนฤดูรับจ้างฉีดพ่น และช่วงหลังฤดูรับจ้างฉีดพ่น เมื่อเปรียบเทียบผลการเจาะเลือดครั้งหลังต้องไม่พบอยู่ในระดับเสี่ยงและระดับไม่ปลอดภัย